

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 4. MAJA (MAY 4), 1944

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 98

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Berlin vidi možnost invazije balkanskih držav

Enote ameriške bojne mornarice in letalske sile bombardirale japonske baze na treh otokih Karolinske grupe. Američani sestrelili 126 japonskih letal. Ameriške in britske podmornice potopile nadaljnjih sedemnajst japonskih ladij in parnikov. Zavezniki okupirali 75,000 kvadratnih milj ozemlja v Burmi. — Ruski letalci ponovno metali bombe na Lvon in nemške vojaške koncentracije

London, 3. maja. — Nove zavezniške ofenzivne operacije v Sredozemlju, povezane s pričakovano invazijo balkanskih držav in zapadne Evrope, je napovedal radio Berlin. V London dospela poročila trdijo, da Nemci utrjujejo obrambne črte na dalmatinskem obrežju z namenom, da preprečijo zavezniški sunek proti Balkanu. Radijski komentatorji so omenili veliko gibanje zavezniških čet v južni Italiji, kar smatrajo za znamenje, da se peta ameriška in osma britska armada pripravljata za intenzivne operacije proti nemški sili.

Pearl Harbor, Havaji, 3. maja. Enote ameriške bojne mornarice in letalske sile so tri dni bombardirale japonske baze na otokih Truk, Ponape in Satawan, poročala glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza. Truk je središče japonskega imperija na Pacifiku. Omenjeni otoki spadajo v Karolinsko grupo.

Nobena ameriška bojna ladja ni bila poškodovana v operacijah. Ameriški letalci so uničili 126 japonskih letal. Nimitz je priznal izgubo enega letalonosca. Trideset izmed ameriških letalcev, ki so se udeležili napada, se pogreša.

Poveljnik ameriške pomorske in letalske sile, ki je bombardirala japonske baze, je bil podadmiral Marc A. Mitscher. Njegova sila je podpirala ameriške čete, ki so invadirale Holandijo zadnji teden.

Ameriški napad na Truk je bil drugi v tem letu. V prvem, ki je bil izvršen 16. februarja, so enote ameriške mornarice in letalske sile potopile 23 japonskih parnikov, šest pa poškodovale. Ameriški letalci so takrat uničili tudi čez dvostvo japonskih letal. Od februarja pa doslej je ameriški letalci uničili 447 japonskih letal v spopadih v zraku in na tleh.

Radio Tokio je priznal ameriški napad na Truk, zaenkrat pa je navedel potop ameriškega letalonosca in uničenje 30 letal.

New Delhi, Indija, 3. maja. Ameriške in kitajske čete so združile japonske napade na svoje pozicije v severni Burmi in zadale težke udarce sovražniku, se glasi komunikacije. Zasedle so nove postojanke na ozemlju v bližini železnice Henun-Mogaung.

Komunikacije pravi, da je čez tisoč Japoncev padlo v bitkah z ameriškimi in kitajskimi četami na burmski fronti. Slednje, katerih poveljnik je general Joseph W. Stilwell, zdaj prodirajo proti Kamaingu.

Ameriške in kitajske čete so posejale burmsko ozemlje v obsegu 75,000 kvadratnih milj v operacijah, ki so se pričele pred tremi meseci, in ubile čez 7000 sovražnikov.

Cungking, Kitajska, 30. maja. V bitki na fronti ob progi železnice Peiping-Hankov so Kitajci zadali težke udarce japonski sili, pravi uradno naznanilo. Čez 600 Japoncev je bilo ubitih v bitki v enem sektorju te fronte.

Cungking je naznanil reokupacijo Juših, strateškega mesta, in obkrožitev japonske vojaške posadke v Mihsienju. Ju-

ših leži 37 milj južnovzhodno od Čengšiena, mesta, katerega so kitajske čete reokupirale. Ljubite bitke divjajo v bližini Hsüčanga, 50 milj južno od Čengšiena.

Washington, D. C., 3. maja. Ameriške in britske podmornice so potopile nadaljnjih sedemnajst japonskih ladij in parnikov v operacijah v vodah Daljnega vzhoda, se glasi naznanilo, ki je bilo istočasno objavljeno tu in v Londonu.

Ameriške podmornice so potopile dvanajst japonskih parnikov, britske pa pet. Britska admiraliteta poroča, da so podmornice poškodovale tudi dve japonski križarki in tri rušilce.

London, 3. maja. Ruski letalci so izvršili nove napade na Lvon, poljsko mesto, nemške vojaške koncentracije, železniške proge in naprave. Moskva poroča, da so bombe porušile več objektov in zanetile ogromne požare.

To je bil že četrti ruski bombni napad na Lvon v zadnjih dveh tednih. Nobeno izmed ruskih letal, ki so se udeležila napada, ni bilo izgubljeno.

Moskva poroča, da nemško poveljstvo pošilja nove čete na poljsko fronto med Karpatskim gorovjem in reko Dnjester, da stabilizira bojno črto.

Neapel, Italija, 3. maja. Nemške kolone so obnovile napade na pozicije britskih čet pri Anziju, a so bile vržene nazaj z velikimi izgubami. Pri Cassinu na drugem koncu italijanske fronte se položaj ni izpremenil.

Ameriški in britski letalci so ponovno bombardirali La Spezijo, Genovo in Leghorn, italijanska pristanišča mesta.

Ujeti Nemci se vežbajo v Rusiji

Povojna kooperacija s sovjeti

London, 3. maja. — Arma d 800,000 Nemcev, katere so Rusi ujeli na vzhodnih frontah, se vežbajo v Rusiji pod vodstvom generala Walterja von Seydlitzja, se glase poročila iz zanesljivih virov, ki imajo stike s podtalnimi gibanji v Evropi.

General Seydlitz, član stare nemške družine, je bil ujet pri Stalingradu. Njegovo armado, katero tvorijo nemški vojni ujetniki, oborožujejo Rusi. Možnost je, da bo služila kot okupacijska sila po zavezniški invaziji Nemčije.

Seydlitz je načelnik odbora za osvoboditev Nemčije, ki je bil ustanovljen v Rusiji. Program, ki ga je osvojil, predvideva povojno kooperacijo med Nemčijo in Rusijo.

Japonsko poveljstvo spet premešano

Washington, D. C., 3. maja. — Radio Tokio je naznanil premešanje poveljstva. Oborožena sila na kopnem in v zraku je bila konsolidirana pod oblastjo generala Uširokuja. General Yasuda je bil razrešen dolžnosti kot poveljnik letalske sile.

Poljski krogi apelirajo na Ameriko

Formiranje poljskih administracij

London, 3. maja. — Tik pred odhodom Edwarda Stettinusa, ameriškega državnega podtajnika, iz Londona, so člani poljske ubežne vlade storili korake, da pridobijo Ameriko za pomoč. Stettinusa sta obiskala v uradu ameriškega poslanstva predsednik poljske vlade Stanislaw Mikolajczyk in zunanji minister Tadej Romer.

Po poročilih iz zanesljivih virov sta informirala Stettinusa, da sta za sklenitev dogovora z Ameriko in Veliko Britanijo, ki naj bi omogočil ustanovitev poljskih administracij na Poljskem, kakor hitro bo osvobodjena. Pogajanja glede sklenitve takega dogovora se vrše med Veliko Britanijo in Ameriko na eni strani in ubežnimi vladami Belgije, Holandije in Norveške na drugi.

Očitno je, da poljska ubežna vlada pritiska na Ameriko in Veliko Britanijo za garancije in podporo, da bo imela proste roke pri barantanju s sovjetsko Rusijo v bodočnosti. Doznava se, da Stettinusi ni dal poljski vladi nobenega zagotovila v tem oziru. Dalje se doznava, da je britska vlada odobrila dogovor med čehoslovaško ubežno vlado in Rusijo glede ustanovitve čehoslovaške vojaške in civilne administracije, ko bo Čehoslovakija osvobodjena.

Odbor CIO dobil zadoščenje

Kršil ni nobenega federalnega zakona

Washington, D. C., 3. maja. — Besednik federalnega justičnega departmeta je naznanil, da preiskava, katero je vodil, ni odkrila nobenega dokaza, da je odbor za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij kršil federalne zakone. Preiskava je bila odredjena na pritisk nekaterih senatorjev in kongresnikov, ki so trdili, da odbor troši denar za financiranje političnih kampanj.

Poročilo, ki pravi, da odbor ni kršil nobenega zakona, je predložil posebnemu senatnemu odseku James P. McGranery, pomožni justični tajnik. To je tudi odgovor kongresniku Martinu Diesu, demokratu iz Texasa in načelniku odseka, ki preiskuje neameriške aktivnosti. Dies je nedavno izjavil, da odbor CIO vodi kampanjo, da zbere sklad dva milijona dolarjev za politične svrhe.

Načelnik odbora za politično akcijo je Sidney Hillman, predsednik unije Americanated Clothing Workers. On je izjavil, da je preiskava ugotovila, da so obdolžitve brez podlage in da je njegov odbor dobil zadoščenje.

Kongresnik Randolph kritizira Wallaceja

Charlotte, N. C., 3. maja. — Kongresnik Randolph, demokrat iz West Virginije, je v svojem govoru okrajal podpredsednika Wallaceja, ker je priporočal, naj Amerika odpre vrata ljudem, katerih ne potrebuje. Kongresnik je udaril tudi po priseljencih, ki niso storili korakov za pridobitev ameriškega državljanstva, in zahteval, da se vse deportira. Randolph je kritiziral podpredsednika, ker je v svojem nedavnem govoru udrihal po demagogih, ki kriče, da mora Amerika biti za Američane. Kongresnik je dejal, da Wallace smatra vsakega, ki razglasi amerikanizem, za demagoga.

DOGOVOR MED ANGLEŽI IN PARTIZANI

Nacijska sila na Korčuli in Mljetu zdrobljena

NEMŠKE ČETE POŽIGAJO VASI

Kairo, Egipt, 3. maja. — Britsko uradno naznanilo omenja sklenitev dogovora med poveljstvom britske letalske sile in maršalom Titom, poveljnikom jugoslovanske osvobodilne armade, glede kooperacije v borbi proti Nemcem.

Jugoslovanski letalci bodo na podlagi dogovora služili v britski letalski sili. Naznanilo trdi, da je to v soglasju s politiko Churchillove vlade, ki je garantirala popolno vojaško pomoč jugoslovanski osvobodilni armadi.

Bari, Italija, 3. maja. — Jugoslovanski vojni ujetniki, ki so bili internirani v Italiji, so igrali veliko vlogo v operacijah, ki so rezultirale v porazu nemške oborožene sile na Korčuli in Mljetu, otokoma na Jadranskem morju v bližini Dalmacije.

Besednik maršala Tita je opisal operacije. Dejal je, da so bili bivši ujetniki oboroženi v Italiji pred napadom na Korčulo in Mljet. Bitke za posest Korčule so trajale več dni. Partizani so ubili in ujeli več sto sovražnikov.

Nemci so zasedli Korčulo pred nekaj meseci. Zdaj je spet pod kontrolo partizanov. Slednji drže tudi otok Vis.

London, 3. maja. — Nemške čete požigajo vasi in pobijajo prebivalce ob železnici Bihać-Knin, 40 milj proč od Splita, dalmatinske luke ob Jadranskem morju, poročala glavni stan maršala Tita. Ljubite bitke med partizani in Nemci so v teku v zapadni Bosni. Partizani napadajo nemške komunikacijske zveze v bližini Trsta in nekatere enote so udrle v mesto.

Prihod vojaške misije iz glavnega stana maršala Tita v London je bil naznanjen. To tvori eden Slovenec in eden Hrvat. Prihod misije v London je sprožil govore o zavezniških pripravih za invazijo Balkana.

Radio Berlin trdi, da je bilo 11,222 partizanov ubitih, ranjenih in ujetih v bitkah z nemško silo v zadnjih petih tednih.

Stimson za podaljšanje kontrole cen

Washington, D. C., 3. maja. — Vojni tajnik Henry L. Stimson je pri zaslišanju pred kongresnim odsekom za bančne in denarne zadeve priporočal podaljšanje veljavnosti zakona za kontrolo cen. Dejal je, da je kontrola cen bistvena potreba v vojnem času. Veljavnost sedanjega zakona poteče 30. junija.

Nov argentinski zunanji minister

Buenos Aires, Argentina, 3. maja. — Predsednik Edelmir Farrell je imenoval generala Orlanda Peluffa za zunanjega ministra, dr. Alberta Baldricha pa za justičnega ministra. Prvi je nasledil dr. H. J. Silguiera, ki je resigniral 17. aprila, drugi pa podadmirala Alberta Teissaira.

Vodja češkega podtalnega gibanja umrl

London, 3. maja. — General Jaroslav Znamenaček, vodja prvega podtalnega gibanja na Češkem, ko so Nemci okupirali deželo, je umrl v Londonu. Podlegel je srčni hibi v starosti 53 let.

Domače vesti

Ubit v avtini nesreči
Chicago. — Raymond Marolt, star 16 let in član društva 559 SNPJ, je bil 2. t. m. ubit v avtini nesreči. Zapušča starše in sestro.

Iz Clevelanda
Cleveland, O. — V bolnišnici Warensville je po dolgi bolezni umrl Joseph Pižem, star 74 let, član društva 5 SNPJ in doma iz Šmihela pri Žužemberku, odkoder je prišel v Cleveland pred 53 leti. Zapušča tri sinove in tri hčere.

Nov grob v Chicagu
Chicago. — Umrl je Anton Težak, star 46 let, član društva 18 SNPJ in doma iz Metlike na Belokranjskem. Zapušča ženo in sina, ki služi v letalskem zboru, očeta, enega brata in eno sestro.

Krasna pustila službo
New York. — Anna P. Krasna je pustila službo pri Glasu naroda. To je naznanila sama v listu pod svojo kolono. Vzroka ne omenja.

Rojak žrtve nesreče
Johnstown, Pa. — Pri delu za Bethlehem Steel Corp. je postal žrtev nesreče rojak Joseph Juh, star 63 let in doma iz Primskovega pri Litiji na Dolenjskem. Zadel ga je vlak. Pred 25 leti je živel v Clevelandu, O., kjer zapušča brata, bratranca in štiri sestrice.

Pritisk na unijo za preklic stavke

Peoria, Ill., 3. maja. — J. E. Kuzma, pomožni direktor vojne delavskega odbora, je začel pritiskati na krajevno unijo strojnikov za preklic stavke v tovarni International Harvester Co. Izjavil je, da je unija krivila zagotovilo, dano predsedniku Rooseveltu, da organizirani delavci ne bodo stavkali, dokler traja vojna. Stavka je bila oklicana v znak protesta proti vojnemu delavskemu odboru, ki je zavrnil zahtevo za zvišanje plače.

Eksekucije nemških vojakov na Danskem

Stockholm, Švedska, 3. maja. — Danska čišniška agencija poroča, da je bilo 21 nemških vojakov ustreljenih na Danskem zaradi dezertacije. Iz vojaškega taborišča v Helsingoru so skušali pobegniti na Švedsko z ribičkim čolnom. Dezertirji so bili zasačeni na morju in odvedeni na Dansko, kjer jih je vojaško sodišče obsodilo v smrt. Člani nemške vojaške posadke v Helsingoru so bili potem razoroženi.

Odbor odredil znižanje produkcije aluminija

Washington, D. C., 3. maja. — Odbor za vojno produkcijo je instruiral Aluminum Co. of America, naj zniža produkcijo aluminija. Prizadete so tri tovarne kompanije v Queensu, Long Island, N. Y. Odbor pravi, da so se zaloge aluminija nakopičile v skladiščih.

Stavka zavrla produkcijo bojnih letal

Detroit, Mich., 3. maja. — Čez dva tisoč delavcev, članov avtne unije CIO, je zastavkalo v tovarni De Soto Co. in s tem zavrla produkcijo bojnih letal in bombnikov. Stavka je bila oklicana v znak protesta proti reklasifikaciji delavcev.

Bombe treščile na uladnega poslopja v Berlinu

London, 3. maja. — Bombe, katere so metali ameriški letalci na Berlin, so porušile več vladnih poslopij v osrednjem mestu. Palača, v kateri je urad maršala Goeringa, letalskega ministra, je bila deloma razdejana.

Delavski odbor odredil volitve

Nov sporazum med Ameriko in Anglijo

Državni department naznanil zaključene pogajanja

Washington, D. C., 3. maja. — Amerika in Velika Britanija, ki skupno kontrolirata 80 odstotkov vseh virov olja na svetu, sta sklenili nov sporazum. Ta določa ustanovitev komisije, ki se stavi pravila in regulacije glede povojne eksploatacije oljnih polj.

Državni department je naznanil zaključene pogajanja med ameriški in britskimi večaki. Ta so trajala dva tedna in rezultirala v odobritvi novega načrta, čigar namen je odprava trenja glede kontrole oljnih polj.

Sporazum je bil dosežen po diskuzijah, ki so se vršile v Washingtonu in Londonu. Uradno naznanilo pravi, da se bodo sporazumu lahko pridružile Rusija, Čile, Venezuela in druge države, ki imajo bogata oljna polja.

Problem razveljavljanja kontraktov

Voditelji unij vodijo opozicijo proti načrtu

Washington, D. C., 3. maja. — Razvila se je ostra borba med voditelji organiziranih delavcev in predstavniki bižniških grup, povezana z debato o zakonskem načrtu, ki določa razveljavljanje kontraktov.

Voditelji unij se boje, da bo naglica v reševanju finančnih in ekonomskih problemov potisnila na stran druga vprašanja. Avtorja načrta, ki določa razveljavljanje kontraktov, sta senatorja Murray in George.

Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, in Julius Luhrs, tajnik eksekutivnega odbora železniških bratovčin, so pri zaslišanju pred senatnim odsekom za vojaške zadeve izjavili, da so proti načrtu, ker ne predvideva akcije glede začasnih uposlitev delavcev in zaščite. Ti so zahtevali amandiranje načrta na podlagi sugestij urada za ekonomsko stabilizacijo.

Pred senatnim odsekom je nastopil tudi Eric Johnston, predsednik Ameriške trgovske zbornice. On je dejal, da privatna podjetja lahko ustvarijo podlago povojni uposlenosti, če bodo imela proste roke.

Obravnava proti zarotnikom odložena

Washington, D. C., 3. maja. — Obravnava proti 30 osebam, ki so obtožene zarote, je bila spet odložena. James J. Laughlin, odvetnik dveh obtožencev, je bil obdolžen obstrukcije in žaljenja sodišča. Obravnava bo obnovljena, ko bo rešen Laughlinov slučaj.

Laboriti za poddržavljenje industriji

London, 3. maja. — Vodstvo angleške delavske stranke se je izreklo za poddržavljenje premožne in drugih industrij ter javnih naprav. O tem vprašanju se bodo vršile diskuzije na letni konferenci stranke.

Unija in Montgomery Ward & Co. se zedinili

KONGRESNA PREISKAVA KONFLIKTA

Chicago, 3. maja. — Federalni delavski odbor v Washingtonu je odredil volitve, pri katerih bodo delavci, uposleni pri Montgomery Ward & Co., odločili, ali so za to, da jih unija United Retail, Wholesale & Department Store Employees, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, reprezentira pri kolektivnih pogajanjih ali ne.

Odbor je odredil volitve potem, ko mu je bil izročen zapisnik zaslišanja, ki je bilo zaključeno zadnji ponedeljek. Zaslišanje je vodil Samuel H. Jaffee, preiskovalec odbora. Kompanija in unija sta se zedinili o vseh glavnih vprašanjih. Odbor je odredil, da ena enota vključuje vse delavce, uposlene v skladiščih kompanije, druga pa one, ki so uposleni v trgovini in drugih departmentih, dočim je unija zahtevala vključitev vseh delavcev v eni enoti. Volitve se morajo vršiti v teku sedmih dni.

George J. Bott, pokrajinski direktor delavskega odbora, bo določil datum volitev in on jih bo tudi nadziral. On je dejal, da se bodo volitve vršile prihodnjo soboto ali ponedeljek, "če ne bodo nastale kakšne ovire."

Leonard Levy, podpredsednik mednarodne unije, je rekel, da bi unija rada imela dovolj časa za pregled plačilne liste in seznama delavcev, da bi lahko ugotovila, kdo lahko voli in kdo ne, toda za volitve je vseeno pripravljena. Dalje je rekel, da bodo Henry Anderson, predsednik unije, Adolph Loersch, tajnik, in Sandra Slotkin, reprezentant mednarodne unije, ter predstavniki delavskega odbora začeli s pregledom seznama danes.

Veljavnost pogodbe med kompanijo in unijo je potekla 8. decembra preteklega leta. Ker se kompanija ni hotela pogajati z unijo glede obnove pogodbe, je a tem sprožila vrsto dogodkov, ki so dosegli višek v zasegi njene lastnine po federalni vladi na podlagi odredbe predsednika Roosevelta. Kompanija vztraja pri trditvi, da unija ne reprezentira večine delavcev.

Harold A. Smith, odvetnik kompanije, je na zaslišanju pred federalnim sodnikom W. H. Hollyem plediral za definicijo omejitve oblasti, predsednika Združenih držav v vojnem času. On je trdil, da je predsednikova odredba glede zasega lastnine Montgomery Ward & Co. neveljavna. Federalni justični tajnik Francis Biddle je nasprotno trdil, da ima predsednik zadevno oblast. Holly je naznanil, da bo podal razsodbo prihodnji ponedeljek.

Washington, D. C., 3. maja. — Voditelji administracije so izjavili, da ne bodo vodili opozicije proti kongresni preiskavi zasega lastnine Montgomery Ward & Co. Zadevni resoluciji sta bili predloženi v obeh zbornicah. Avtor ene je senator Byrd, demokrat iz Virginije, druge pa kongresnik Dewey, republikanec iz Illinois.

Zapostavljanje zamorcev v južnih državah

Atlanta, Ga., 3. maja. — Volilni uradniki so v več mestih te države, Floride in Alabame zanimali zamorcev pravico glasovanja pri primarnih volitvah. V Mobilu, Ala., so uradniki in deputirali povedali zamorcem, da je volilna pravica omejena na belopolte. Slični incidenti so se pripetili v Floridi in Georgiji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celotno leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in manjših člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

ČRNA REAKCIJA NA DELU

Cleveland, O. — Ko smo se neko nedeljo peljali s severa proti jugu, je bilo vreme precej klaverno; dež je pomalem rosil, da je bilo vse čemerno, nič pravega razpoloženja. Vreme zelo vpliva na človeka. Obrnili smo po ulici Union proti zahodu in se pripeljali v slovensko naselbino Newburg.

Večkrat sem že slišal o tej čudni naselbini, kakor da je odtrgana od ostalega sveta, tam daleč v hribih, odkoder prihaja "newburški novice". Razgled iz mesta ti daje vtis, kakor da gledaš na kakšno vojaško taborišče. Majhne hišice kot šotori vse naokrog, v sredi pa ošabno stoji zidana stavba — cerkev, nova in stara, poleg pa lep farovž in stanovanje za usmiljene sestre. Ob vzhodni strani teče železnica, ki ima najmanj dva ducata stranski tirov. To mora biti silen ropot, kadar kretajo vagoni in jih skupaj sklepajo ali odvažajo. Na južni strani so velikanske tovarne, iz katerih se kadi dim, ki se leno vleče nad naselbino.

Tu živijo naši Slovenci — naši delavci in trpin, katerim kraljuje fajmošter Oman. Zdelo se mi je, kakor da jih ima priklenjene na verige. Skromne hišice, ampak čiste. Skoraj v sleherni hišici na oknih visijo zvezde, tri, štiri in tudi šest. Te predstavljajo člane velikih družin.

Rimskoverska oblast s svojimi hlapci je bila od nekdaj najhujša kruta. Pod krinko vere in Boga so ljudstva zavajali in jih držali v temi, da so jih laglje izkoriščali. Boga ti prodajajo dan za dnem; so kot nekakšni posredovalci ali mešetarji, kajti to je dobra obrt, ker za stvar nič ne daš, samo lepe novce vlečeš. Na ta način si nagrmadiš bogastvo in raj na zemlji, ubogi pari pa obljubiš raj na "onem" svetu. Tako je naloga rimskih hlapcev.

Ko včasih berem "newburške novice" v A. D., se čudim tistim novicam, ker vidim, da ima župnik Oman naš narod za tako neumen, A. D. pa svoje naročnike in čitatelje. Vem, da je bil Oman rojen v tej deželi, svojo politiko pa vodi na bolj rovtarski način kot kakšen starokrajski hribovski fajmošter. To se namreč zrcali v njegovi propagandi v tistih njegovih "novicah".

Zadnje čase se je pojavila nekakšna nova Sv. Trojica — Oman-Slajce-Ambröžič — ki si na vse kriplje prizadeva, da bi slovenski narod razdvojila. Ta trojica hoče, da bi očrnila partizane in osvobodilno fronto s tem, da jih enostavno krsti za "komuniste", ampak ne gre. Kdo razume to trojico? Ne Slovenci! Pojdite v Rim, tam vas bodo gotovo razumeli rimski hlapci, sovražniki resnice in pravice, zavajalci nesrečnega naroda, ki danes bje boj za lepšo bodočnost; tisti narod, ki se bori proti domači in tuji tiraniji in korupciji. Vsi vemo, da se obrača in obrnilo se bo — v škodo reakcije.

Omenjena trojica in ostala reakcija je napovedala boj zlasti Adamiču in Kristanu, dalje SANSu, partizanom in pomožni akciji — sploh vsem, ki ne trobi-

jo v njihov rog. Ali prepozno je, nas je preveč — mi vsi smo partizani! Ves narod je na naši strani, kajti v tem gibanju vidi rešitev izpod tiranije in črne sužnosti. Vi mu nimate kaj dati. Pogledajte se v ogledalo in videli boste, da ste nasledniki španske inkvizicije, da ste sodelovali z dunajskimi klerofašisti in prav tako s španskimi fašisti.

Čitajte Adamičevo knjigo o banu Natlačenju, kako je preganjal zavedne slovenske uslužbenke, kako je uničeval slovenske zadruge; kako je dr. Ehrlich, profesor bogoslovja, izdal našo ljudstvo Italijanom. Vedite pa, da ste napram Adamiču in Kristanu tako majhni, da jima ne dosežete do gležnjev. To ste sami dokazali s svojim početjem in propagando. Kristan in Adamič sta borce za boljše človeško družbo, nasprotno pa ste vi za stari red, za red izkoriščanja in prodajanja teme ter nevede. Ampak vam ne bo uspelo!

Danes je naš dan, dan obračuna s tirinji in njihovimi zagovorniki. Mi se borimo za boljše in pošteno človeško družbo, pa naj se imenujejo njeni borci socialisti, komunisti ali partizani. To je v resnici ljudski odpor, je ljudska revolucija, neglede kako se imenuje. To je boj ljudstva za ljudstvo in proti reakciji, proti suženstvu in zatiranju! Tak boj naših sobratov v starem kraju mi podpiramo, ker je pošten, ker se bje za boljše razmere in za človečanske pravice! Črna reakcija se mora umakniti in oditi v pozabnost! Kralji na Betajnovi morajo izginiti. Črna reakcija se bori za fašizem in zato je obsojena v pogin!

John Filipič, 147.

LETOŠNJE SPLOŠNE VOLITVE

New Philadelphia, O. — Ker se nahajamo v letu, ko gre za delavsko bodočnost, je naša dolžnost, da preudarimo govore, ki jih bodo imeli razni kandidati za državne in federalne urade. Pa ne samo njihove govore, temveč tudi njihove pretekle rekorde moramo pretehtati, da vidimo, če so že kaj dobrega in koristnega naredili za delovno ljudstvo. Letošnje volilno leto bo velikega pomena za vse, zlasti pa za delavce.

Pred kratkim je imel govor v državni zbornici v Columbusu, Ohio, Rickenbacker in v svojem govoru je udaril po "nepostavnih" stavkah, udaril je po organiziranih delavcih ter nekatere delavske voditelje imenoval raketirje. Seveda mu ne ugaja zaprta delavnica ali closed shop, kajti pod tem zakonom delodajalci ne morejo odstavljati delavcev po svoji volji, morajo se pa tudi pogajati z unijami. Omenil je tudi vojake, v kakšni nevarnosti so na frontah, da se borijo za nas, ampak oni ne morejo sami zase govoriti, zato je treba, da zanje govori on. Vprašanje pa je, kdo je njega postavil, da govori v imenu vojakov? Večina vojakov prihaja iz delavskih vrst, mnogo jih je bilo v unijah, zato naj zanje govorijo delavski predstavniki.

Delavci producirajo vse dobrine, producirajo pa tudi vso municijo in vse bojne potrebščine. Ne samo to, temveč tudi to, da

se delavski sinovi borijo na bojiščih in doprinasajo največje žrtve. Sploh leži vse breme domače fronte na delavskih ramah, tako pa tudi breme na bojiščih. To je dejstvo, ki ga ne more ovreči nihče, le delavski sovražniki pojejo drugačno, zavajalno pesem tistim, ki jim verjamejo.

Propaganda proti delavcem in proti delavskim unijam je zelo močna. To propagando širijo razni Rickenbackerji in drugi delavski sovražniki, katerih je na stotine. Za protitež se morajo delavci držati svojih delavskih voditeljev, ki so se že izkazali, da se res borijo za delavske interese. Četudi nima ameriško delavstvo svoje lastne politične stranke, se lahko v tem pogledu nekaj stori. Vseled tega je edini izhod v tem, da delavci podpirajo tiste kandidate, ki so naklonjeni delavskim interesom, delavskim pravicam in socialni zakonodaji.

Glavno je, da delavci podpirajo svoje delavske unije. Seveda je potrebno, da bi imeli tudi svojo močno politično organizacijo. Dalje je potrebno, da delavci podpirajo svoja kooperativna podjetja ali zadruge. Z drugarsko gibanje se je v zadnjih letih zelo razširilo, kakor je razvideti iz poročil. Zadruge pridobivajo na vplivu v vseh državah in dolžnost vsakega delavca je, da jih podpira, ako le more, to je, če je zadruga v njegovi bližini; in če je ni, naj jo pomaga ustanoviti. Močno unijsko, gospodarsko in politično gibanje je neobhodno potrebno, ako hoče ameriško delavstvo doseči svoje pravice.

William Pongratz, 484.

VESELICA POSTOJANKE ŠT. 38 SANS

Cheswick, Pa. — Vsa tukajšnja društva so se zedinila in si ustanovila postojanko št. 38 SANS. To se je zgodilo že lani. Naša postojanka priredi veselico dne 13. maja v Unijskih dvorani na Harwicku. Ujjudno vabimo vse Slovence, Hrvate in Srbe, da se udeležijo, kajti ves čisti dobiček bo šel v pomoč našim rojakom v stari domovini, to je, poslan v glavni urad SANSa.

Iz Prosvete je razvidno, da je naša postojanka pridno na delu. Naš namen je, da pomagamo našim trpečim bratom in sestram onkraj morja. Pomoč bo zelo potrebna v vseh oziirih. Naša dolžnost je, da storimo vse, kar je v naši moči, da jim pomagamo. Ne samo pomoč v denarju po vojni, ampak tudi pomoč v političnem oziru je potrebna sedaj, tako da bo naše ljudstvo dobilo svoje pravice. Pri tem pa ne smemo nasedati sovražni propagandi, ki se širi med nami v korist nazadnjakov, ki hočejo prikazati osvobodilno fronto hbrabih partizanov za komunistično. S to propagando ne bomo uspeli, pa naj še tako rohinjo. Ljudstvo je za osvobodilno gibanje tam in tukaj.

V Prosveti prečitam vse dopise, ker so zelo zanimivi. Valentinčič se mi smili, ker ga muči revmatizem. Tudi Gornikov dopisi so zanimivi. Midva se sicer osebno ne pozna, kljub temu pa sva ožja metliška rojaka. Agnes Pasarih, tudi doma od Metlike, zna dobro povedati, tako tudi Jaka Zupančič iz Penna, ki se tako po domače pogovarja. Poleg tega je še cela vrsta drugih dopisnikov, ki napolnijo kolone v dnevniku vsak dan.

Rojaki, ne pozabite na našo veselico dne 13. maja!

Anton Klemenčič.

Skupina deklet, članic avine unije CIO, se vešba za nastop v igri, ki jo priredi unija. Dekleta so uposlena v tovarni Brewster Aero-nautical Corp., Long Island City, N. Y.

SEJA JPO-SS IN SANSa

Barton, O. — Prireditelj v koorist postojanke 29 JPO-SS in podružnice 33 SANS je "sijajno uspela. Seveda, mnogo oddaljenih, ki smo jih pričakovali, ni prišlo zato, ker nekateri delajo tudi ponoči, največji vzrok pa so odmerki gasolina, kajti s par galonami gasolina se ne more dosti voziti.

Ne bom opisaval, kaj se je vršilo v dvorani, ker sem bil ves čas zaposlen v spodnjih prostorih, zahvaliti pa se moram vsem, ki so pomagali pri delu, katerega je bilo čez glavo. Da ni bil ves trud zaman, bo razvidno iz zadevnih računov.

V nedeljo, dne 7. maja, se vrši skupna seja Sansa in JPO. Pridite od vseh društev, ki so zastopana, tako tudi od onih, ki še niso zastopana, kajti to bo važna seja, na kateri bodo podani računi o veseljem prebitku. Zahvaliti se moramo odboru dvorane, ki nam jo je dal brezplačno.

V aprilu so prispevali sledeči: Tony Bobnar \$5, Karolina Stefančič \$2, po dolarju pa Johana Rebol, Katarina Vehar, Anton Tavčar, John Kostevc, Frank Mlakar, Anton Mergole, Mary Mergole in Florijan Pisheck. Mary Hribar 50c in Jakob Klančnik 25c. Skupaj \$15.75.

John Vitez, taj.-blag.

ŠE O STAREM NASELJENCU

Menominee, Mich. — Naš stari naseljenec se nič več ne oglašuje, četudi je obljubil, da bo bolj natanko opisal svoje doživljanje na morju in v mehiških gozdovih. Upam, da bo to še storil, čim se zopet pripravi.

Dragi stari naseljenec, nikar ne bodi preveč razočaran nad svojimi rojaki, saj nismo tako neoliki kot si morda predstavljajo. Seveda, tu in tam se najde kdo, ki rad ugovarja, tako so se našle le tri osebe v pogledu tvojega spisa, kar pa je tako malo, da se sploh ne more upoštevati. Nasprotno pa je pretežna večina z zanimanjem čitala tvoj spis. Mi te spoštujemo, četudi te osebno ne poznamo. Tvoj življenjepis je v srce pretresujoč in zato ne sme biti pozabljen, četudi si, kakor praviš, svoje doživljanje opisal bolj površno. Kakšen Jack London ali kdo drugi, ki zna pero sukati, bi iz te snovi napisal cel roman.

Lahko rečem, da tisti ljudje, di so že imeli različne akusnje o življenju, bodo starega naseljenca zlahka razumeli in sočustvovali z njim. Če pa se kdo oglašuje in podvomi v njegova izvajanja, naj nikar ne sodi o vseh Slovencev po tem kopitu. Mi namreč nismo več to, kar smo bili nekdaj; tudi mi gremo z duhom časa naprej. Vsak treznomisleč človek lahko njegovo trpljenje razume; ne toliko telesno trpljenje, četudi je bilo neznosno, kolikor duševno, ki ga je preстал za jetniškim zidovjem v dobi celih 55 let.

Prečital sem že velik kup raznih knjig in novel v treh jezikih, zato lahko trdim, da je bilo vse tudi resnica, kar se je pisalo o ljudeh, katerih že davno prej, ko se je pisalo o njih, ni bilo več med živimi. Naš stari naseljenec pa še živi in smo vsi prepričani, da je njegova zgodba popolnoma resnična. Ne vem zakaj imamo to slabo lastnost, da izkrajujemo čast in slavo ter

SEJA KLUBA ASD

Barberton, O. — V nedeljo, dne 7. maja, ob 8. zvečer se bo vršila seja našega Ameriškega slovenskega državlanskega kluba v dvorani društva Domovina. Ta seja se vrši v glavnem zaradi primarnih volitev, ki se vršijo 9. maja.

Letošnje primarne volitve bodo posebno važne za nas Slovence v državi Ohio zato, ker kandidira za governorja rojak Frank Lausche. Vseled tega je dolžnost vseh rojakov, da se zavedajo te važnosti.

Velika večina slovenskih volilcev v Barbertonu in okolici je že včlanjena v našem klubu, vendar pa je še precej naše odrasle mladine volilne starosti, ki še ni v tem klubu. Starejše članstvo se torej prosi, naj mladino opozori na sejo in volitve, tako da ne bo noben Slovenec izostal od volitev in volil za Lausche, da mu tako pomagamo da bo naš prihodnji governor in obenem prvi slovenski governor v zgodovini Združenih držav, kar bi pač bilo našemu narodu v veliko čast in kredit.

Da je Lausche splošno priljubljen med vsemi, kaže tudi dejstvo, da se je v naši naselbini ustanovil zadevni klub, ki bo sklical shod nekaj dni pred volitvami, o čemer bo pravočasno poročano v lokalnem listu. Na ta shod bo najbrž prišel tudi kandidat sam.

Frank Smrdel, blagajnik.

KONEC HUDE ZIME

Trinidad, Colo. — Pri nas ni posebnih novic, je vse po starosti. Te vrstice pišem dne 25. aprila, torej bi morala biti že davno pomlad, ki je v resnici tudi že prišla. Kljub temu pa so preplanine pokrite s snegom. Preteklo zimo smo imeli do 20 čevljev snega. Tukaj sem že čez 46 let, namreč v Trinidadu, ali take zime še nisem videl.

Rad bi izvedel za mojega prijatelja Franka Mladika, ki sedaj baje dela v Garyju, Indiana, ali masinist in menda dela pri wel-derjih. Mladik je bil rojen v Trinidadu. Moj naslov: Math Trinaistich, Box 7, Trinidad, Colo.

Math Trinaistich.

V Prosveti so dnevne svetlobe in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Naskok na kontrolo cen

Dasi je vladna kontrola cen dokaj luknjasta in šepasta, je reaktionarjem v kongresu in izven vseeno prestroga. Zda so na delu, da administraciji za kontrolo cen populišo še tiste redke zobe, kolikor jih ima v svojih skrbniških ustih.

Vprašanje pred kongresom je obnova zakona za kontrolo cen — sedanji poteče v par mesecih. Administracija si prizadeva, da kongres obnovi sedanji zakon brez kakšne spremembe. Obnovo v sedanji obliki zahtevajo tudi predstavniki organiziranega delavstva, obenem pa poudarjajo potrebo strožjega enforsiranja zakona in bolj trdnega stropa nad cenami.

Vsako pri zdravi pameti mora priznati, da je kontrola cen v vojnem času med glavnimi potrebami dežele. In kontrola cen bo potrebna tudi po vojni za neko dobo, ko bo treba nasičevati tako rekoč vso Evropo in tudi dober del Azije — Kitajsko, najbrže Filipince in druge. V resnici bo zahteva po ameriškem živežu takoj po vojni še veliko večja kot je sedaj med vojno. Ako bi se torej Amerika znašla brez močnega aparata za kontroliranje cen, bi nastala še večja druginja kot je po zadnji vojni, ko so cene takoj po premirju skočile iz petega v deseto in petnajsto nadstropje.

Kakor je razvidno iz razne statistike, je vlada imela od zadnjega poletja nekoliko več sreče pri kontroliranju cen kot pa leta 1941, 1942 in deloma lani. Vlada sicer pravi, da so cene od lanske pomladi ali poletja še padle, s čemer se pa ne bo strinjala nobena gospodinja, ki kupuje potrebščine v trgovinah. Po izjavi Philipa Murrayja, ki je nastopil pred senatnim odsekom kot načelnik CIO v interesu obnove tega zakona in porušanja mezdnice formule "malo ga jekla", so se cene na splošno dvignile par odstotkov od zadnje pomladi.

Lahko bi torej pričakovali, da v kongresu ne bo nobene opozicije proti obnovi sedanjega zakona za kontrolo cen. Zdrav razum tudi veleval, da je v interesu dežele, da se aparat za kontrolo cen čim bolj izpopolni, in sicer ne v tem, da bi še bolj nadlegovali odjemalce in trgovce z "red tapom" ali vladnimi šimeljni, marveč v učinkovitosti in veliko strožjemu stopanju na prste lačnim vojnim profitarjem, predvsem pa živežnim trgovcem na debelo, ki žanjejo gigantne profite.

Ampak kot že rečeno, je reaktionarjem v kongresu vsaka kontrola cen — velik trn v peti. Tako je reaktionarni senator Smith iz Virginije zbral okrog sebe skupino največjih torijskih burboncev obeh kapitalističnih strank in kot načelnik posebnega odseka izdelal serijo amendentov, s katerimi hoče iz tega zakona napraviti ne le navadno farsno, marveč prisliti administracijo za kontrolo cen, da gre na vsej črti na roko slehernemu podjetniku in slehernemu veletrgovcu! Slehernemu profitarju!

Eden izmed Smithovih amendentov določa, da mora vlada dvigniti cene tako visoko, da bo lahko sleherni tovarnar ali trgovec napravil "primeren" profit! Charles Bowles, sedanji administrator cen in po poklicu kapitalist, je takoj rekel, da bi taka "kontrola" ne bila vredna pivkavega oreha.

Če naj vlada garantira "primeren" profit vsakemu tovarnarju in trgovcu in vsakemu verzičniku, tedaj bi dajala premije najslabšim industrijskim upravam, kajti cene bi slonele na najvišjih produkcijskih stroških tega ali onega podjetja. Pod tako formulo bi profitarstvo v resnici ne poznalo nobenih mej, ker pod "produkcijskimi" stroški se lahko skrivajo vsakovrstni grehi.

Na drugi strani pa Smithov torijski odsek predlaga dodatek, po katerem bi vojni delavski odbor ne smel dovoliti nobenega zvišanja ali izravnave plač, ki bi bilo izven predsednikovih regulacij. Vojni delavski odbor bi tudi ne smel posegati v "jurisdikcijske" spore, na primer v take kot je zadeva Montgomery Ward Co., v Chicago. Na podlagi te določbe bi lahko sleherni delodajalec inseciral "jurisdikcijski" spor z unijo ali unijami in delavski odbor bi moral držati roke proč. Za kreiranje sporov v industrijah si je težko predstavljati boljše "formule". Vse to zato, da bi meščanski časopisje in sovražniki delavstva lahko še bolj udrihali po untjah in deželo ščuvali proti njim!

Ampak Smithovim reaktionarjem vse to še ni dovolj! Iz sedanjega zakona za kontrolo cen hočejo izluščiti tudi postavko, po kateri mora podjetnik ali trgovec, ki mu je pred sodiščem dokazana kršitev zakona, plačati trojno kazen. Prav tako hoče administraciji za kontrolo cen vzeti moč, po kateri sedaj kršilec zakona lahko ustavi dostavljanje blaga.

Tako torijski obeh strank pojmujejo — "free enterprise"! Kapitalizem hočejo razbremeniti vseh spon in uzd, da bo lahko svobodno izkoriščal delovno ljudstvo z obeh strani: kot producente in kot konzumente. Tolklo so slepi, da ne vidijo, da bi kapitalizem brez vsake kontrole še toliko prej napravil lastni "harakiri" kot mu je usojeno po zakonih evolucije in revolucije.

Kaj stori kongres s temi Smithovimi amementi, je vprašanje. Pokazal je že večkrat, da je dovolj reaktionaren, da je zmogel sprejeti tudi take nestvore in oplaziti ameriško ljudstvo z največjim bičem. In udarjeno bi bilo po žepu tako silno kot že dolgo ne, kajti cene bi zopet začele naglo skakati kvišku iz nadstropja v nadstropje, ker faktično bi ne bilo nobenega "stropa". Strop naj velja le za mezde in plače, in sicer za plače pisarniških moči in njihov nadzornike, ne pa za načelnike močnih korporacij, ki od vlade lahko dobe dovoljenje, da si lahko zvišajo svoje masne plače za tisoče dolarjev letno.

Če kongres amendra zakon cen na podlagi priporočil Smithovega senatnega odseka, tedaj to pomeni inflacijo, ki bo stala ameriško ljudstvo več milijard dolarjev letno, kajti profitarstvo ne bo poznalo nobenih meja.

Civilisti v Odesi pozdravljajo ruske vojaše, ki so osvobodili mesto po dveletni nemški okupaciji.

Tito in njegovi partizani

(Pod gornjim naslovom je vojaška publikacija "Yank", najbolj razširjeno glasilo ameriških oboroženih sil, prinesla v izdaji z dne 30. jan. zanimiv članek o jugoslovanski osvobodilni vojski. Članek je spisal, gotovo z dovoljenjem višjih vojaških oblasti, saržent **Walter Bernstein** in prevod je oskrbelo podružnica 39 SANSa v Clevelandu.—Ured.)

Neko jutro v začetku leta 1941 sta v okupirani Jugoslaviji dva moža prisilila s praznimi puškami deset "kvizlingskih" policajev, da so jima izročili vse svoje puške in municijo. Danes sta nekje v osvobojeni Jugoslaviji ta dva moža postala del polnomočne bataljona infanterije, vključitvi tanke in težke artilerije. To je bataljon partizanske armade. Ta sila je zrastle v dveh letih iz posameznih izoliranih gerilskih skupin v armado šestintridesetih divizij—armada, katere zadržuje najmanj 300.000 očiščenih mož. Samo v Jugoslaviji se bojuje proti Nemcem večje število vojakov kot jih štejeta peta in osma zavezniška armada v Italiji. Partizanska armada je orožje jugoslovanskega ljudstva v njih vzajemnosti proti okupatorjem, in v njih izraženih željah za demokratično državo po vojni.

Ta armada je osvobodila več kot polovico Jugoslavije, resničarja pa je, da je storila mnogo več kot to. Igra važno, mogoče odločilno vlogo proti nacijem. Tekom afriške kampanje so namreč partizani uničili 217 nemških vlakov, kateri so prevžali vojaške in potrebščine na jug. Tekom siciliske kampanje, ko sta nasproti ameriškim vojakom stali dve nemški diviziji, so se partizani borili proti sedmim nemškim divizijam. Tekom teh dveh kampanj in tekom italijanske invazije, je jugoslovanska armada zadrževala od 16 do 20 italijanskih divizij, katere bi bile gotovo porabljene za bitke proti zavezniškim vojskam.

Vse to je bilo storjeno brez zasluge zunanje pomoči, in to kljub nerazumevanju od strani ljudskih mas zunaj Jugoslavije in dela petokolonstva zunaj Jugoslavije. Storjeno je bilo brez letal, tankov, brez vsakršne lastne bojne opreme. In tudi brez "lend-leasea."

Jugoslovanska armada ni v začetku imela nič drugega kot—pogum in razumevanje, za kaj gre, in orožje, ki je bilo iztrgano iz sovražnikovih rok. Danes imajo tanke, močne topove, potrebne strojne in tudi nekaj letal. Priznani so kot del zavezniške armade, vodstvo ima v rokah njihov maršal Tito, kateri nosi zavezniški naslov kot "glavni poveljnik." Danes lahko polkličemo zavezniško zračno silo na pomoč, kadar napadajo. Vse vam jasno dokazuje, da niso več v ozadju.

Vse je bilo doseženo s porabo stroge ljudovlade—ne pa s kakšno "wild west" taktiko. V napreduju s mnogimi poročili se mora reči, da je maršal Tito

trezen, politično-misleč možak, kateri zmaguje ravno toliko radi svoje dobre diplomacije kot radi izborne bojne strategije. Uspešen je, ker razumeva, da je to ljudska vojna in se bori v tem smislu. Neki ameriški vojaški opazovalec, vrnivši se po večmesečnem bivanju pri partizanih, je primerjal Tita in sedanjo jugoslovansko borbo Georgu Washingtonu in ameriški borbi za neodvisnost.

Partizani sprejmejo v svoje vrste vsakega bojnika proti nacizmu, neglede na narodnost, versko prepričanje ali politično barvo. To je armada, katere sloni na najširši podlagi ter vsebuje Srbe, Hrvate, Slovence, Macedonce in muslimane; komuniste in konservativce. Uključena je italijanska divizija, češka brigada, ogrski bataljon in celo nemška stotinja. To je armada, katere se BOJUJE. Deluje na tem načelu: "Udari sovražnika, kjerkoli in kadarkoli moreš!" Ta armada ni čakala, da se bodo Združeni narodi najprej žrtvovali in porazili sovražnika na njih zemlji. Sami so pričeli borbo, z lastno krvjo, z lastnim umom in pogumom.

Armada se je razvila iz posameznih gerilskih spopadov in odporov od strani ljudstva proti okupatorjem od aprila 1941 naprej. Redna jugoslovanska armada se je zrušila v sedmih dneh. V začetku so bili gerilci izolirani, skrivali so se v hribih in gozdovih, imeli niso stikov z nikomur. Potem je gibanje pričelo rasti; bilo je organizirano predvsem po jugoslovanskih komunistih, katere je vodil mož, imenovan Tito. To ni bila nikakoli komunistična vstaja, temveč bila je ljudsko gibanje, obsegajoče vse vere in stranke. Edina zahteva za vstop v to organizacijo je bila, da je vsak bil pripravljen in voljan ubijati fašiste in nacistične, in ko je organizacija rastle, so vstajali iz vrst novi voditelji, izbrani od ljudstva samega. Tito je ostal kot glava organizacije, ampak bile so različne gerilske skupine, katere niso imele častnikov kot takih, in smeri in vodstvo teh skupin so se določevale po starodavni "komunski" ali "skupni" šegi.

Ko so gerilci postajali bolj in bolj uspešni, so partizanske skupine počasi dobivale obliko rednih armadnih enot. Oprema, katere je bila "vzeta" Nemcem in Italijanom, je počasi prihajala v njihove roke. Zrastle so celala omrežja založnih postaj, katere je organiziralo in zakladalo ljudstvo samo. Več in več prostovoljcev je prihajalo, vsi so se morali zmuzniti skozi nemške vrste, in armada se je počasi ojačala tako, da je pokazala Nemcem zobe—postavila je svojo definirano fronto, ob istem času pa obdržala enote premičnih gerilcev, kateri so nadlegovali sovražnika za hrbtom.

Dne 1. maja 1943 je glavni stan izdal odredbo, da se upeljejo stroge ljudovlade—ne pa s kakšno "wild west" taktiko. V napreduju s mnogimi poročili se mora reči, da je maršal Tito

izbrali kot najbolj hrabre in sposobne med njimi. Vsi so imeli že dve leti priliko, da pokažejo, česa so zmožni—in sedaj njih vrste redno naraščajo. Nadomestili so svoje domače orožje z najnovejšimi sovražnikovimi modeli, in sedaj se borijo proti nemškimi tankom z nemškimi antitankovnimi puškami. To je daljnji klic od tiste noči v mrvti, krvavi preteklosti, ko je tisoč gerilcev, oboroženih le z lesenimi sulicami, ponoči napadlo celo nemško postojanko, da so si priborili puške in municijo—to, kar so tako silno potrebovali.

Partizanske armade se razlikuje od skoraj vsake druge armade na svetu zato, ker je bila in je še sedaj sestavljena iz obojih: mož in žena. V nekaterih brigadah je 20 odstotkov žensk. Ženske rabijo puško kot možki, in sō tudi ženske poveljnice pri stotnjah. Oblačilo imajo enako in—tudi enake odgovornosti in težave.

Armada—sama je razdeljena na osem zborov in se potem nadalje deli na divizije, brigade, bataljone in stotnije. Podlaga bojne enote je bataljon; stotinja malokdaj gre ven na svoje, razen če se poda na izredno mislijo. Toda družabna enota je stotinja, kateri načeljuje vojaški poveljnik in tudi politični častnik. So istotako bataljoni, brigadni in divizijski politični častniki, in vsak "pluton" ima svojega "delegata", kateri deluje kot "asistent."

Ti politični častniki niso zastopniki kakih posebnih strank. Oni zastopajo osvobodilno gibanje kot celoto, in več kot 70 odstotkov teh častnikov ni imelo pred vojno nobenega političnega ozadja. Politični častnik za stotnijo je izbran od stana divizije iz vrst "platonskih delegatov." "Platonski delegat" so izbrani iz vojaških vrst, in njihova glavna naloga je, da pomagajo graditi bojno moralo in vzajemnost med vojaštvom. (Dalje prihodnjič.)

"Trojanski konj"

Berne, Švica. (ONA). — Taktike iz trojanske vojne se poslužujejo francoski delavci v Nemčiji, da pomagajo zavezniškim zračnim ofenzivam.

Francoski patrioti se prostovoljno javijo za službe v rajhu in prebijajo čim več tednov v nemških tovarnah. Potem se pa morajo nenadoma vrniti v Francijo, "zaradi smrti v družini". Tedni prebiti v Nemčiji zadostujejo za izdelavo zemljevidov nemških tovarn in načrtov za produkcijo.

Ti podatki so izročeni agentom, ki so v Franciji in ki jih ti predajo svojim glavnim stanom. Več takih berlinskih tovarn je bilo uničenih samo zaradi natančnih načrtov izdelanih po francoskih delavcih.

Pred kratkim so zavezniški napadli malo nemško industrijsko mesto iz zraka. Ognji, ki so jih užgali tuji delavci, so vodili zrakoplove k njihovem cilju.

Od trinajst milijonov tujih delavcev jih mnogo deluje proti nacistom, bodisi pasivno s tako zvanimi napakami, ali pa s aktivno sabotažo.

Da bi bili čim počasnostim, so Nemci že dolgo uporabljali "časovne skupine", v katerih izmenoma delavci dobiva kolektivno plačo za delo, ki ga je opravil skupina kot celota v gotovem času. Zakasnitev pomeni zmanjšano plačo. A tuji delavci pogosto sabotirajo časovno skupino, da bi zaustavili proizvodnjo, in posledica tega je, da nemški delavci ne marajo delati v skupinah.

V neki tovarni so si Rusi izmislili res smešen način sabotaže. Dvajset do trideset delavcev so pogrešali skoro vsaki dan v veliki tovarni, ko se je začela njihova izmenjava za delo pri važnih strojih. Preizkave po delavskem taborišču so bile brez uspešne, ni jih bilo moči najti. Končno je nemško nadzorstvo ugotovilo, kaj se je dogajalo.

Izmenjava delavcev, ki konča z delom, zapusti tovarno pri zadnjih vratih, medtem ko nova skupina vstopi pri sprednjih vratih. Rusi so enostavno vstopili pri sprednjih vratih ob začetku dela, šli skozi tovarno in zapustili stavbo pri zadnjih vratih. Posebne razburljive karte se Nemci izdali posameznim skupinam zato, da bi se to ustavilo.

Podtalno gibanje v Nizozemski

New York (ONA). — Martha Gellhorn je poročala v članku, ki je bil oddan po radiju, da bo kraljevina nizozemske spreminjena v občestvo belih, rjavih in rumenih ras, ne pa samo belih.

V članku "Dan masčevanja za Nizozemsko," ki ga je prinesla revija Colliers, pravi pisateljica, da so Nizozemci tvorno kritični o dobi, ki jo imenujejo "naše stoletno spanje."

Smer, v katero se razvijajo razprave o povojnih vprašanjih, je označena od Nizozemcev samih in se vidi iz podtalnih časopisov. Širi jo tudi pogumna mladina, ki pribeži iz domovine na britanske otoke.

Podtalno časopisje ne mara nobenih člankov iz Londona in jih tudi ne dobiva, je nadaljevala pisateljica; vse je pisano na Nizozemskem. Iz dežele same zahtevajo dokumente o "Beveridgevem planu," besedilo moskovskega sporazuma itd.

Eden podtalnih narodnih časopisov ima članke, kot na primer "Svobodna Nizozemska in blagostanje," "Vzgoja nemške mladine nanovo." Zelo razširjen list "Svobodna Nizozemska" priobčja članke: "Nemčija po vojni," "Ne nemško, ampak evropsko vprašanje," "Naša demokracija po vojni."

Miss Gellhorn je razkrila, da se nahaja v Londonu poseben klub, "kateri član človek lahko postane samo, če pribeži z Nizozemske." In z Nizozemske resnično bežijo vsi fantje in dekleta, ki dosežejo Švico, grede preko Francije in plezajo čez Pireneje v Španijo na poti do izhoda iz Lizbone.

"Včasih morajo celo plavati iz La Lineeja na španski strani, v miniranih vodah Gibraltarja, da dosežejo angleško ladjo. Ena izmed deklet je to resnično storila. Morda so se morali lagati, varati in se izmuzniti preko več evropskih meja, a treba je vedeti, da skoro nihče ne uide španskim zaporkom; tako so ti prišli na Angleško po devetih mesecih prebivanja v umazanih ječah v Mirandiji."

Ti, ki so pribežali preko Evropa ali v ribiški čolnu iz domovine in so sedaj člani kluba ubežnikov "Oranjarahen," so dragoceni sili Nizozemski vladi v izganjstvu.

Na podlagi teh in drugih virov je nizozemska vlada dognala, da je od Nizozemskega prebivalstva, ki šteje osem milijonov, 419.000 mož bilo odpeljanih na prisilno delo v Nemčijo; okoli 20.000 Nizozemcev je bilo ubitih, okoli 6500 dijakov in 120.000 židov je tudi bilo odpeljanih in 20.000 častnikov in podčastnikov poslanih v koncentracijska taborišča.

Člani ubežniškega kluba se spominjajo, kako so Nemci ravno pred rusko invazijo kupili vse nizozemske avtomobile, ki so bili spretno poškodovani s peškom, tako da niso vozili delj kot sto kilometrov. Pripovedujejo o splošni stavki v Amsterdamu, ko so Nizozemci hodili po cestah v povorki z napisi: "Mi hočemo naše Žide nazaj" in o dejstvu, kako so se vsi dostojni Nizozemci izogibali restavracije, ki je imela napis: "Židov vstop prepovedan" in da so jedli tam, kjer so jedli židi.

Člani "Oranjarahena" govorijo o "dnevu giljotine," dnevu maščevanja, ko bodo vsi Nizozemci, ki so izdelovali lastno orožje, če ga niso mogli ukrasti, iztrebili deželno nizozemskih izdajalcev, ki jih sovražijo bolj kot pa same Nemce.

Zidje trpe na Ogrskem

Istambul. (ONA). — Gonja proti Židom se je pohanjšala, odkar je madžarski kabinet izdal dekret, s katerim je bila ustanovljena "samoadministrativna židovska organizacija". Zakon ustvarja odbore, sestojeci iz Židov, ki bodo pristojni tlačiti lastne rojake po madžarskih navodilih. Odbori bodo odgovorni za vsako napako v izvajanju navedenih in bodo pogosto prisiljeni izvesti kazni, oznanjati anti-semitske zakone in izbrati žrtve za internacijo in deportacijo.

Članice posvetovalnega sveta unij CIO in ADF v državi Utah.

Važna vest iz urada ZOJSA

Naporno delo, v katerega je bil Louis Adamič vprežen zadnjih osem mesecev kot predsednik Združenega odbora jugoslovanskih Amerikancev, ga je dovedlo do izčrpanosti, ki resno ogroža njegovo zdravje. Stvar bi lahko postala resna, ako ne bi bil nemudoma vzel daljšega odmora. Sedaj je pod zdravniškim nadzorstvom in ako bo poslušal njegove nasvete, ni vzroka za zaskrbljenost. Zdravniških nasvetov pa se more držati samo, ako se popolnoma otrese vsakega dela in odgovornosti in zato mu je treba dati priliko, da se odpočije, za kar potrebuje dva ali več mesecev dopusta.

V interesu Združenega odbora in Adamiča samega je bila njegova dolžnost, da vzame dopust.

Izvršni odbor Združenega odbora je priznal nujnost takojšnjega dopusta Adamiču in je z ozirom na to podvzel potrebne korake, da je na svoji seji 25. aprila izbral soglasno Zlatka Balokoviča kot nadomestnega predsednika.

Skozi osem mesecev, kolikor časa je bil Adamič njegov predsednik, je bil Združeni odbor glavni faktor pri širjenju resnice o stanju v Jugoslaviji in drugih balkanskih deželah. Zmenda, ki je nastala vsled lažne propagande "jugoslovanske vlade" v begunstvu in njenih agentov, postaja sedaj prozornejša.

Adamič upa, da se bo mogel po svojem ozdravljenju zopet posvetiti delavnosti Združenega odbora. Med tem časom pa bo Združeni odbor nadaljeval s svojim delom, katerega dosežani rezultati so edinstven doprinos zadevam Združenih držav, demokratični bodočnosti jugoslovanskih narodov in Združenim narodom kot celoti.

Do sedaj je mnogo pisem in brzojavov, ki so se nanašali na zadeve Združenega odbora, prihajajo na naslov Adamiča. Prosimo, da odslej dalje pošiljate vsa pisma in brzojave na: Zedinjeni odbor jugoslovanskih Amerikancev, 1010 Park Ave., New York 28, N. Y. Adamič prosi, da se samo njegova osebna pošta pošilja na njegovo hišno addresso: R. F. D. 1, Milford, New Jersey.

Združeni odbor končuje svojo vest globoko obžalujoč, da je moral Adamič prenehati s svojim delom kot predsednik in iskreno želeč mu hitrega in popolnega okrevanja.

ZOJSA.

Britisk Nemcev na Nizozemce

London. (ONA). — Nemci bodo najbrže poskušili preprečiti napredek invazijskih vojsk na Nizozemskem z gonjo vsega prebivalstva na odprte ceste, kakor so to storili leta 1940 proti Franciji.

To mnenje je izraženo v nizozemskih podtalnih časopisih in objavljeno v londonskem nizozemskem časopisu "Vrij Nederland". Nemci so posvarili ljudi v več nego 300 mestih na Nizozemskem pred zavezniškim izkrcanjem.

Podtalno gibanje prepoveduje Holandcem, da bi take ukaze ubogali.

General Eisenhower bo odločeval

O POVRATKU UBEGLIH VLAD

London. (ONA). — Zavezniški krogi pravijo, da bo general Eisenhower edini, ki bo presodil v vseh zahodno-evropskih deželah, kdaj se bodo ubegle vlade smele vrniti kot pravni upravitelji svojih dežel.

Sklep, da bodo poverili vrhovnemu zavezniškemu poveljniku to oblast, je bil dosežen na podlagi praktične presoje vseh eventualnosti.

Ubegle vlade, ki so prizadete, sedaj nerade priznajo, da je tak rešitev problema o času njihove vrnitve morda najbolj praktična. Rastoče prepričanje, da njihovi sporazumi z velikimi zavezniškimi vladami ne bodo doseženi, predno se bodo začeli izvrševati, je morda vplivala na njihovo razpoloženje.

Medtem ko so ureditve za vzpostavitev civilne administracije v njihovih deželah dejansko dovršene, se zdi, da jih je evropski svet, ki bi jih moral potrditi, položil ob strani—brez upanja na rešitev.

En vzrok za to zapreko je dejstvo, da sta dva vodeča člana Združenih narodov, Anglija in Rusija, videla te sporazume kot politične po značaju in spadajo v področje vrhovnega poveljnika. Zadržanje ameriške vlade bi se moglo razlagati navidezno za dejstvo, da vojaški sporazumi ne zahtevajo potrdila od senata, medtem ko je politične treba predložiti senatu.

Medtem, ko v bližnji bodočnosti formalna potrditev zasebnih sporazumov ni verjetna, so poznani pakti med vsako od begunskih vlad, ki se jih stvar tiče, in med britansko in ameriško vlado. V primeru Čehoslovake, ki jo je rdeča armada dosegla, kakor tudi Norveške, ki more biti osvobodena s pomočjo Rusov, sta si češka in norveška vlada poiskali posebnih sporazumov s sovjetsko vlado.

Splošno povedano, sporazumi predvidevajo tri razdobja, ki bodo sledila zavezniškemu izkrcanju v Evropi. Prva doba operacij, kjer bo vse podvrženo vojaškim oblastem. Druga doba v kateri bodo neposredne zone, za operacijskimi izročene začasnim upraviteljem, ki bodo izvršili prvo pomožno reševalno in podporno delo in zagotovili notranjo varnost. Tretja doba se bo začela z vračanjem vlad dotičnih dežel, da bodo te prevzele upravo in ustanovile ustavno politično življenje.

Nastopile bodo kajpak težave v zadevah mej v vsaki teh dob. Operacijska doba na primer se bo mogla nadaljevati na osvobojenem ozemlju potem, ko se bodo operacije preselile na oddaljenejša pokrajina. Vzroki za to so lahko dvojni: prvi, ker se moderno bojevanje giblje preko večjih razdalj, drugi, ozemlja v zaledju, čeprav niso več v frontni črti, se morejo vendar še uporabiti kot baze za nadaljnje operacije.

Ubegle vlade se bojijo, da bi prepričali vrhovnega poveljnika, da bi popolnoma izpustili drugo dobo, kar bi pomenilo, da bi operacijska doba pod vojaško upravo trajala do tretje dobe, to je do povratka vlad v domovine.

Vlade zasedenih dežel čutijo, da je malo nevarnosti, da bi vojaške oblasti podaljšale brez potrebe operacijske dobe. Zastopnik je izjavil prekomorski agenciji (ONA) za novice naslednje: "Imeli bodo zadosti posla in bodo veseli, če bodo mogli predati civilne dolžnosti, kakor hitro mogoče."

Družina Davida Dayja v podzemskem zavetju pri Doverju, Anglija.

Madžari za sodelovanje s slovenskimi sosedi

London. (ONA). — Nanovó ustanovljeni madžarski odbor je izrazil smernice za povojno Madžarsko, in sicer sodelovanje s svojimi slovanskimi sosedi in Rusijo ter opustitev nemške orientacije.

Odbor druži tri glavne demokratske organizacije v Angliji. Dne 25. aprila so imeli prvi sešatek. Na čelu odbora je Grof Michael Karolyi, bivši predsednik kratko-živčve madžarske republike leta 1918-1919.

Grof Karolyi je povedal na sestanku, kateremu je prisostvovalo več kot tisoč Madžarov, "da nas bo skupna borba s slovanskimi sosedi združila bolj kot katerakoli bodoča konferenca državnikov". Zahteval je smernice politike, ki bi bile na podlagi teheranske deklaracije in angleško-sovjetskega in češko-sovjetskega pakta. Podpiral je misel evropske federacije, "ki ne bi bila sanitarski kordon proti Rusiji, ampak mogočna zveza proti nemško-fašističnemu vpadu."

Odbor ne namerava povabiti na sodelovanje ne Habsburgovcev niti pripadnikov Tibora Eckhardta, anti-semitskega madžarskega parlamentarca, ki je sedaj v Združenih državah in zagovarja "pravico" Regenta Hortyja.

Profesor Rustem, Vambery in Oscar Jasi, madžarski liberalci v Združenih državah, so sprejeli povabila, da naj se pridružijo odboru. Povabila so bila tudi poslana Belu Bartoku, znanemu komponistu, in Antonu Halassyju, diplomatu, ki je resigniral v mesta na madžarski ambasadi v Londonu, ko je Madžarska oficijsko pristopila k osišču.

Mislijo, da odbor sedaj deluje na vprašanju, ki se tiče dunajske (Hitlerjeve) podaritve Transilvanije Madžarski leta 1940 in pa glede madžarskega "obnovljenja", ki je bila glavna podlaga narodne politike zavojevanj v zadnjih letih.

Verujejo, da bo zaenkrat odbor molčal o kakršnihkoli teritorialnih sporih in samo izjavlja, da madžarski narod želi živeti za mejami, ki bodo dovoljevale razvoj svobodnega, samostojnega, narodnega življenja v svobodni demokratični Evropi.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Risba kaže napredek v gradnji ameriških bojnih ladij.

SANIN

Poslovenil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Rjazancev se je hipoma sesedel. "No, da ... sicer ... v resnici je že čas ..."

Jurij je od zlobe in gnusa stiskal zobe ter s sovraštvom zrl v široki hrbet v belem suknjiču in izpregovoril:

"Sploh jaz nisem prijatelj takih pohodov." "No, da ... ha-ha ..."

"Eh, vraga ... nerodno se je izteklo!" si je mislil.

Do doma sta se pripeljala molče in cesta se jima je zdela dolga brez konca in kraja. "Stopite k nam?" je vprašal Jurij, ne da bi ga gledal.

"N-ne, imam bolnika, veste ... ne? Pa tudi malo pozno je, ne?" je neodločno odvrnil Rjazancev.

Jurij je zlezal s koleslja in ni hotel vzeti ne puške ne divjačine. Vse, kar je bilo last Rjazanceva, se mu je zdaj zdelo zoprno. Toda Rjazancev je rekel:

"Kaj pa puško?" Jurij se je proti svoji volji vrnil, z gnusom pobral lovsko opravo in ptice, dasi se mu je gabilo, mu nerodno ponudil roko in odšel. Rjazancev je tiho prevozil nekaj sežnjeva in nato je nenadoma hitro zavil v stransko ulico; koleasa so zdrdrala v drugo stran. Jurij je z mrzljno v srcu in nevede s tiho zavistjo prisluškoval.

"Ničvredneži!" je zamrmral in zasmilila se mu je Ljalja.

XIV.

Jurij je prinesel stvari v hišo in ko ni vedel, kaj naj s seboj počne, je tiho odšel na stopnice na vrt.

Na vrtu je bilo temno kot v rogu in čudno je bilo videti nad njim lesketajoče se nebo, goreče od zvezd.

Na stopnicah je zamišljeno sedela Ljalja in njena majhna, siva postavica se je nejasno razločevala v temi.

"Ali si ti, Jura?" je vprašala.

"Jaz," je odgovoril Jurij; previdno je šel doli in se usedel zraven nje. Ljalja je sanjavo nalonila glavo na njegove rame. Njeni nepokriti lasje so sveže, čisto in toplo dišali Juriju v obraz. To je bil vonj po ženski in Jurij ga je z nemirnim užitek dišil vase.

"Ali sta kaj dobro lovila?" je prijazno vprašala Ljalja in po kratkem molku tiho, in nežno dodala: "Kje je pa Anatolij Pavlovič? Čula sem, kako sta se pripeljala."

"Tvoj Anatolij Pavlovič je umazana žival!" je nenadno zloben hotel vzkliskati Jurij, toda namesto tega je ne posebno rad odgovoril: "Res ne vem ... k bolniku se je odpeljal."

"K bolniku ...?" je mehanično ponovila Ljalja, obmolnila je in se zagledala v zvezde.

Ni je ogorčila, da ni stopil Rjazancev k njej; deklica bi bila rada malo sama, da bi ji njegova navzočnost ne motila premišljevanj o tako dragem, tajinstvenem in resnem čustvu, ki je prevečevalo njeno mlado dušo in telo. To je bilo čustvo nekakega zaželenega in neizogibnega, a plašnega preloma, ki je imelo po njem odpasti vse njeno prejšnje življenje in začelo bi se drugo, novo. Tako novo, da bi morala potem še sama Ljalja postati čisto druga.

Juriju se je zdelo tuje, ko je videl vedno veselo in smejočo se Ljaljo tako tiho in zamišljeno. Zato, ker je bil sam ves žalosten in jezen, se je zdelo vse — Ljalja, daljnje zvezdno nebo, temni vrt — vse otožno in mrzlo. Jurij ni slutil, da se za to nemo in nepremično zamišljenostjo ni skrivala žalost, ampak bujno življenje: Po daljnem nebu je drvela neizmerno močna in neznana sila, temni vrt je z vsemi silami srkal iz zemlje žive soke, v Ljaljinih prsih

je pa bila tako popolna sreča, da se je bala vsakega premika in vsakega vtisa, ki bi porušil to čarobno in primoral molčati ono godbo ljubezni in hrepenenja, ki je donela v njeni duši in se prav tako lesketala kot zvezdno nebo ter je bila prav tako tajinstveno vabljiva kot temni vrt.

"Ljalja ... ti zelo ljubiš Anatolija Pavloviča?" je tiho in previdno vprašal Jurij, kakor bi se bal, da jo zbudi.

"Ali je mogoče kaj takega vprašati?" si ni mislila, ampak je začutila Ljalja, a se je takoj zavedla in se hvaležno pritisnila k bratu zato, ker je začel govoriti z njo ne o katerem drugem človeku, ki je zdaj zanjo nepotreben in mrtev, ampak prav o onem, ki ga ona ljubi.

"Zelo," je odgovorila tako tiho, da je on bolj uganil kot slišal, in se moško premagala, da je s smehljajem zadržala solze sreče, ki so ji stopile na oči.

Toda Juriju se je zazdelo, da je njen glas otožen in polastilo se ga je še več sočutja do nje in sovraštvu do Rjazanceva.

"Zakaj pa?" je nehoti vprašal in se sam zbal svojega vprašanja.

Ljalja ga je začudeno pogledala, a ni videla njegovega obraza in se je tiho zasmejala.

"Os-sel! Zakaj! ... Za vse ... Kaj res nisi bil nikdar zaljubljen? ... On je tako mil, dober, pošten ..."

"... lep, močan!" je hotela dostaviti Ljalja, a je v tem zardela do solz in rekla nič več.

"Ali ga pa ti dobro poznaš?" je vprašal Jurij.

"Eh, ni treba praviti o tem," si je mislil žalosten in jezen; — čemu? ... To se razume, da se ji zdi on najboljši človek na svetu!"

"Anatolij ničesar ne skriva pred mano!" je boječe zmagovalno rekla Ljalja.

"Ali veš to za gotovo?" se je nakremženo nasmešnil Jurij in čutil, da se mu ni mogoče več ustaviti.

Nemiren dvom je zazvenel v Ljaljinem glasu, ko je odgovorila: "Seveda, kaj pa sicer?"

"Nič, samo tako ..." je prestrašen odvrnil Jurij.

Ljalja je nekaj časa molčala. Ni bilo mogoče razumeti, kaj se je godilo v njej.

"Morda ti veš ... kaj takega?" je hipoma vprašala in njen tuje, bolesto doneči glas je Jurija presenetil in prestrašil.

"Nak ... Samo tako, kaj naj jaz vem in zlasti še o Anatoliju Pavloviču?"

"Ne, ti nisi hotel reči kar tako!" je kljubovala Ljalja z zvonom glasom.

"Jaz sem hotel reči samo, da sploh ..." se je zapletal Jurij, malone odrevenel od sramu; — mi moški smo precej pokvarjeni ... vsi ..."

Ljalja je nekaj časa molčala in se potem hipoma zasmejala, kot da bi se ji odvalil kamen od srca.

"No, kar se tega tiče, vem ..."

Njen smeh se je pa zdel Juriju popolnoma neumestem.

"To ni tako enostavno, kot se ti zdi!" jo je z besno in zlobno ironijo zavrnil. "Vsega tega tudi vedeti ne moreš ... Ti si niti misliti ne moreš, kako silno umazano je življenje ... ti si še prečista za to!"

"No, no," se je prilinjeno smejala Ljalja, a je takoj nato naslonila roki bratu na kolena in izpregovorila v zelo resnem tonu: "Ti misliš, da nisem mislila o tem? Veliko sem mislila in vedno me je bolelo in žalostilo, zakaj me tako cenimo svojo čistost in dober glas ... za vsak korak se bojimo ... no, pasti se bojimo ali kaj takega, moški pa smatrajo malone za junaštvo, zapeljati žensko. To je strašno in krivično ali ni res?"

(Se nadaljuje.)

Lažnivi Nam-Bok

Jack London

5

"In sem tudi povedal, bedak ti, da je denar nekaj takega, česar ne morete razumeti. Torej sem jездil na tej pošasti skozi deželo in skozi mnogo vasi, dokler nisem dospel v veliko vas ob nekem morskem rokavu. Hiše so dvigale svoje strehe prav med zvezde neba in oblaki so lezli mimo njih in povsod je bilo polno dima. In hrušč v tej vasi je bil kakor rjovenje viharnega morja in ljudi je bilo toliko, da sem vrgel svojo palico proč in nisem nič več delal zarez."

"Če bi delal zelo majhne zareze," mu je očital Koogah, "bi nam lahko poročal."

Nam-Bok se je jezno okrenil k njemu. "Če bi delal zelo majhne zareze! Poslušaj, Koogah, ti, ki vedno praskaš kosti! Če bi delal še tako majhne zareze, ne bi zadostovala niti palica, niti dvajset palic, da niti ne ves splovljeni les na vsem obrežju od te do sosednje vasi. In če bi vas bilo z ženskami in otroci

vred dvajsetkrat toliko, in če bi imel vsakdo dvajset rok in v vsaki roki po en nož, ne bi mogli napraviti zareza za vse one ljudi, ki sem jih videl. Toliko jih je bilo in tako hitro so prihajali in odhajali."

"Toliko ljudi ne more biti niti na vsem svetu," je ugovarjal Opee-Kwan na pol omamljen,

vred dvajsetkrat toliko, in če bi imeli vsakdo dvajset rok in v vsaki roki po en nož, ne bi mogli napraviti zareza za vse one ljudi, ki sem jih videl. Toliko jih je bilo in tako hitro so prihajali in odhajali."

"Kaj veš ti o svetu in o tem, kolikšen je?" je vprašal Nam-Bok.

"Toliko ljudi pa vendar ne more biti v eni vasi."

"Kdo pa si ti, da moreš trditi, kaj more in kaj ne sme biti?"

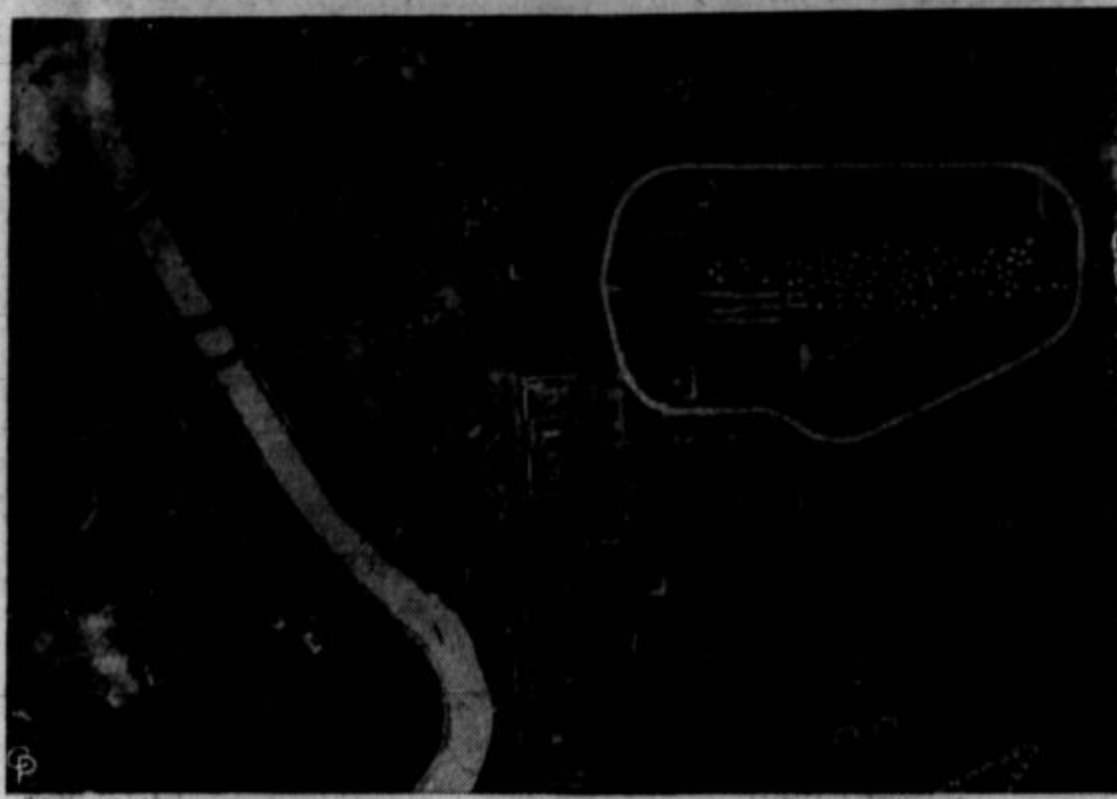
"Saj je vendar umljivo, da ne

ALLIED GENERALS CONFER IN ITALY

WHEN GEN. SIR HAROLD ALEXANDER (right) visited the 8th Army Tactical Headquarters on the Italian front, he listened attentively as Gen. Alfonso Juin (left), commander of the French Expeditionary Forces, and Gen. Sir Oliver Leese, 8th Army boss, chatted.

PROOF OUR BOMBERS SPARE HISTORIC LANDMARKS

THE CONCENTRATED GROUP of white dots above represent craters caused by U. S. 12th Air Force daylight precision bombing of the Rome Otense railroad marshalling yards, now being used by the Germans. President Roosevelt, answering a plea from Prime Minister de Valera of Eire that we spare Rome, declared that the fate of the Eternal City rests with the Nazis. U. S. Air Forces photo.

more biti toliko ljudi v eni vasi. Njih kanuji bi pokrili vse morje. In vsak dan bi lahko pobrali iz morja vse ribe in še ne bi bilo dovolj hrane za vse."

"Tako se le zdi," je odgovarjal Nam-Bok. "Toda kljub temu je tako. Videl sem na lastne oči in sem vrgel palico proč."

Globoko je zazehal in se dvignil.

"Dolgo sem veslal. Dan je bil dolg in truden sem. Sedaj grem spat, jutri pa vam bom pripovedoval še o stvareh, ki sem jih videl."

"Bask-Wah-Wan se je vsa v strahu zibala pred njim, ponosna sicer, vendar pa v skrbah za svojega čudovitega sina. Peljala ga je v svojo koč, kjer ga je zavila v mastne, smrdelce kože. Može pa so obsedeli pri ognju in se posvetovali. Veliko so šepetali, govorili, pritrdjevali in ugovarjali."

Minula je ura in še ena in Nam-Bok je spal, posvetovanje pa je še trajalo. Večno solnce se je ponižalo na severozapad in ob enajstih je stalo skoro natančno na severu.

Tedaj sta zapustila poglavar in rezbar posvetovanje, šla sta k Nam-Boku in ga zbudila. Pogledal ju je še ves zaspan in se obrnil na drugo stran, da bi spal. Toda Opee-Kwan ga je prijel za roko in ga prijazno, vendar pa vztrajno tresel toliko časa, da se je zbudil.

"Hej, Nam-Bok, vstani!" je ukazal. "Čas je."

"Zopet pojedina?" je vzkliknil Nam-Bok. "Ne, nisem lačen. Le jejte sami in pustite me spati."

"Čas je, da greš!" je zagrmel Koogah.

Opee-Kwan pa je govoril bolj milo. "Bil si mi tovariš v bidarki, ko sva bila dečka," je dejal. "Skupaj sva se naučila loviti mrože in losose. In ti si mi vrnil življenje, Nam-Bok, ko se je zaprl morje nad menoj in me vlekel k črnim skalam. Skupaj sva gladovala in zmrzovala in skupaj sva spala pod eno kožo tesno drug ob drugem. In zaradi vsega tega in zaradi prijateljstva, mi je silno težko, da si prišel nazaj tako strašno lažnivec. Stvari, o katerih si govoril, ne moremo razumeti in nam se kar vrti v glavi. Zato te pošiljam proč, da nam ostanejo glave močne in čiste in da se nam ne zmeša od teh nepojmljivih stvari."

"Stvari, o katerih si pravil, so sence," je povzel besedo Koogah. "Prinesel si jih iz doline sence in tja jih moraš vrniti. Tvoja bidarka je pripravljena in ljudstvo čaka. Ne more spati, preden ne odideš."

Nam-Bok je bil iznenaden, vendar pa je poslušal glas poglavarja.

"Če si Nam-Bok," je dejal Opee-Kwan, "tedaj si strašen in čudovit lažnivec; če pa si samo Nam-Bokova senca, tedaj si govoril o sencah, o katerih ne smejo ničesar vedeti živi ljudje. Tam plovejo duše mrtvih; zakaj mrtvih je mnogo, živih pa malo. Mrtvi se ne vrnejo nikoli več. Še nikdar se ni vrnil noben mrtvak, razen tebe s svojimi čudovitimi pripovedkami. Ne spodobi se, da se mrtvi vračajo; in če bi jim dovolili, tedaj nas utegne zadeti velika nesreča!"

Nam-Bok je dobro poznal svoje ljudstvo in je vedel, da je sklep posvetovanja neovrgljiv. Ni se branil, ko so ga odvedli na obrežje, ga posadili v bidarko in mu potisnili veslo v roke.

Ena samcata divja gos je kriknila zunaj na morju in morje se je leno in votlo zaletavalo v obrežje. Turoben mrak je čepel nad zemljo in vodo in na severu je slabo in neprijazno žarelo solnce. Galebi so letali nizko. Celinski veter je vel ostro in mrzlo in črni oblaki v ozadju so oznanjevali slabo vreme.

"Morje te je dalo," je zapel Opee-Kwan kakor prerok, "in na morje se vračš. S tem je vse izravnano in zadoščeno zakonom."

Bask-Wah-Wan se je zibala ob penastem robu in je zaklicala: "Blagoslavljam te, Nam-Bok, ker si mislil name."

Koogah pa jo je odrinil od obrežja, ji strgal šal z ramen in ga vrgel v bidarko.

"V dolgih nočeh je mraz," je ječala, "in mraz grize v stare kosti."

Nam-Bok se je dvignil, da bi slišali na kopnem njegov glas:

"O, Bask-Wah-Wan, mati, ki si me rodila!" je zaklical. "Poslušaj besede svojega sina Nam-Boka. V njegovi bidarki je prostora za dva in on te vzame s seboj. Zakaj on potuje tja, kjer je mnogo rib in masti. Tja ne prodre mraz, tam je udobno življenje in lezalne stvari upravljajo posel človeka. Ali greš z menoj, o Bask-Wah-Wan?"

Za trenutek se je obotavljala. Ko je odnašalo bidarko, pa je povzdignila svoj glas v čudno višino:

"Stara sem, Nam-Bok, in kmalu bom morala iti k sencam. Vendar pa ne bi šla rada prej, dokler ne pride moj čas. Stara sem, Nam-Bok, in bojim se."

Trak svetlobe je padel preko mračnega morja in je vrgel na čoln in moža-rdeče-zlat sij.

Ribiči so utihnili in nič drugega ni bilo slišati, razen ječanja vetra s kopnega in krikov nizko letečih galebov.

Ni nobenih znakov vznemirjenja, kajti zdi se, da javnost zaupa v švicarsko armado, ki da je kos vsaki nevarnosti, ki bi nastala. A švicarsko časopisje, ki odraža podtalno napetost z bližnjem dneva invazije, razpravlja o možni bližnji nevarnosti.

Časopisi sware pred mnenjem, da so vsi vojskujoci se narodi tako zaposleni, da nihče od njih ne bi mogel riskirati napada na nevtralece.

"Vsakdo, ki je drugih misli," izjavlja neki članek, "se ni ničesar naučil iz zgodovine ter ni voljan predvidevati dejanj, storjenih iz obupa."

Poudarjajoč, da je Švica zaradi svojega zemljepisnega položaja, svojih alpskih prelazov in sijajnih cest postala evropska

središčna točka, pravi članek: "Posledica tega je, da je zanimiva za napadalce, kakor tudi branilce evropske trdnjave. Pred kratkim je vojaški zastopnik iz Wilhelm Strasse izjavil, da leži moč nemškega odpora v giblju, vosti njegovih rezerv, ki so lahko, tako je dejal, vržene na nevarnostne točke v najkrajšem času."

"Premišljujoč dejstvo, da ni treba, da se invazija izvrši na severni evropski obali, 'nadaljuje članek, 'imamo možnost, da bo Švica stisnjena med invazijsko fronto in mobilno rezervo."

"Italijanski dogodki so povzročili premik teh rezerv proti jugu," pravi pisatelj. "Postoja možnost, da nemško vrhovno poveljstvo spet ojači rezerve v ozadju, kakor hitro se boji na vzhodni fronti zmanjšajo. Ne da

1944 WAR FUND

LET'S GIVE

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih ...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne ... Cene zmerno, unifika delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assentmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:			
Za Zdruš. držiave in Kanado	\$6.00	Za Chicago in okolico je	\$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je			
\$9.00			

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družstva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družstva št.

3. Čl. družstva št.

4. Čl. družstva št.

5. Čl. družstva št.

Mesto Držiava

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐